

FINNMARK FYLKESKOMMUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA

REGIONAL BEVARINGSPLAN FOR PRIVATARKIV I FINNMARK 2017-2027

EN GUIDE TIL HELHETLIG SAMFUNNSDOKUMENTASJON

Finnmark fylkeskommune / Finnmarkku fylkkagiielda
Fylkeshuset, 9815 Vadsø
Tlf. 78 96 20 00 / fax 78 96 23 70
e-post: postmottak@ffk.no www.ffi.no
Forsidebilde: Sonja Siltala berger arkivet etter Finotro Båtsfjord.
Foto: Ida Kjeilen Thuv / Finnmark fylkesbibliotek
Lay-out: To Typer AS – www.totyper.no

INNHold

1.0 Innledning	4
2.0 Mot en helhetlig samfunnshukommelse	6
2.1 Bakgrunn	6
2.2 Målet med planen.....	7
2.3 Hvem er planen for?	7
2.4 Hvorfor er privatarkiver viktige?	7
3.0 Status – Bevaringstilstand i Finnmarksarkivene	8
3.1 Finnmarksarkivenes ansvarsområder	8
3.2 Kartleggingen 2013-2014	8
3.3. Privatarkiv i depot	9
3.4. Ordnings- og tilgjengelighetsgrad.....	9
4.0 Samfunnsområder og privatarkiver som bør bevares	11
4.1 Analysemetoder – bestands- og samfunnsanalyse	11
4.2 Privatarkiver fra før krigen / de siste tiårene	12
4.3 Næringsarkiver og arkiver etter hjørnesteinsbedrifter.....	12
4.4 Organisasjons- og ad hoc-arkiver.....	13
4.5 Flere institusjonsarkiver ønskes bevart.....	14
4.6 Arkiver etter underrepresenterte grupper	14
4.7 Arkiver fra underdokumenterte geografiske områder/steder	14
5.0 Depotspørsmålet og magasinforholdene	15
6.0 Handlingsprogram med tiltak 2017-2027	16
7.0 Vedlegg	17
8.0 Linker	18

1.0 INNLEDNING

Hovedmålet med denne bevaringsplanen for privatarkiver er å bidra til en helhetlig samfunnshukommelse i Finnmark – og sørge for at så mange som mulig av bevaringsverdige privatarkiver blir bevart og samlet inn i fremtiden. Privatarkiver er arkiver som er skapt i privat sektor: Bedrifter, organisasjoner, lag, foreninger, private institusjoner eller enkeltpersoner. Planarbeidet begrunnes i den nasjonale bevaringspolitikken, hvor det overordnede perspektivet nettopp er helhetlig samfunnsdokumentasjon: Bevaring av dokumentasjon fra ulike samfunnsområder på en bred og allsidig måte.

Privatarkiver er underrepresentert og nedvurdert, også i Finnmark. Grunnen til dette er at arkiver fra statlige, fylkeskommunale og kommunale organer er regulert av Arkivloven og blir systematisk og arkivfaglig forsvarlig tatt vare på. Også viktige kulturminner er vernet av Kulturminneloven, mens det for arkiver etter private aktører er opp til hver enkelt om de vil ta vare på arkivene sine. Konsekvensen er at arkiver etter mange viktige private samfunnsaktører blir kassert i store mengder, og særlig ved flyttinger og nedlegginger går viktig samfunnsdokumentasjon tapt for alltid. Arkivene fra privat sektor dokumenterer betydningen og historien sektoren har hatt for samfunnsutviklingen og det lokale engasjementet i Finnmark, og må derfor bevares for ettertiden.

Det er mange i fylket vårt som er opptatt av å bevare historie, men svært få oppfatter privatarkiver, særlig nyere privatarkiver som er skapt etter andre verdenskrig, som en viktig del av denne historien. Denne bevaringsplanen handler om privatarkiver som er skapt etter andre verdenskrig. Alt arkivmateriale fra Finnmark før krigen bør bevares uten videre!

Det bevares til sammen ca. 1000 arkiv fra privat sektor i de ulike bevaringsinstitusjonene i Finnmark. Dette dreier seg om en stor mengde spennende og unik dokumentasjon av det særpregede fylket vårt:

- *Den flerkulturelle kulturarven med norske, samiske og kvenske/norskfinske trekk, men også dokumentasjon av nyere innvandring*
- *Infrastrukturen, næringene og hverdagslivet ved Ishavet og de store viddene*
- *Den omfattende frivilligheten og det politiske engasjementet i lokalsamfunnene*
- *Grenselandtematikken Norge, Finland og Russland*

Fiskeriarkivene fra hele Finnmarkskysten har svært stor informasjonsverdi og må tas vare på for fremtiden. Bildet er fra Havprodukter AS, Båtsfjord. Foto: Sonja Siltala/ Finnmark fylkesbibliotek.

Den allerede bevarte privatarkivbestanden representerer dessverre ikke godt nok de ulike samfunnsområdene på en bred og allsidig måte. Det er store hull her, slik at flere av de viktige samfunnssektorene i Finnmark er svært svakt dokumentert i depotene. Derfor har det faglige nettverket Finnmarksarkivene, som består av fem konsoliderte Finnmarksmuseer, Samisk arkiv, Statsarkivet i Tromsø, Interkommunalt arkiv Finnmark (IKA Finnmark), historielag og Finnmark fylkesbibliotek, tatt utfordringene i den offentlige bevaringspolitikken på alvor. Nettverket i regi av Finnmark fylkesbibliotek som fungerer som koordinator for privatarkiv i fylket ser det som en viktig regional oppgave å sikre at private aktører og den aktiviteten som er skapt og skapes av dem, blir bredt og godt dokumentert for fremtiden.

Planarbeidet er basert på et omfattende kartleggings- og analysearbeid av prosjektgruppen. Følgende konkrete problemstillinger belyses i dette dokumentet:

- **Status:** *Hvilke typer privatarkiver og samlinger finnes allerede bevart i bevaringsinstitusjoner i Finnmark (Finnmarksarkivene)?*
- **Bevaringsvurdering:** *Hva er viktig å prioritere i bevaringspolitikken i fremtiden? Hvilke samfunnssektorer er svakt eller udokumentert i depot? Hvilke privatarkiver bør prioriteres i bevaring og innsamling?*
- **Tiltak / veien videre:** *Hvilke tiltak bør settes i gang for å sikre en helhetlig samfunnsdokumentasjon fra Finnmark og bevaring av privatarkiver?*

Prosjektet «Vi er også her! Synliggjøring av glemte grupper» i 2017 er et godt eksempel på et vellykket regionalt arkivsamarbeid. Fra høyre: Synnøve Fotland Eikevik (Varanger museum), Gunnhild E. Engstad (IKA Finnmark), Anne Karen Hætta og Ida Kjeilen Thuv (prosjektmedarbeidere), Grete Gunn Bergstrøm (Samisk arkiv/Sámi Arkiiva), Inga Margrethe Vars (RDM-De Samiske Samlinger), Solbjørg Ellingsen Fossheim (Statsarkivet i Tromsø) og prosjektleder Helena Maliniemi (Finnmark fylkesbibliotek). Svein-Olaf Nilssen og Nils Jørgen Nystø mangler i bildet.
Foto: Sonja Siltala/Finmark fylkesbibliotek

Bevaringsplanen er utarbeidet i et bredt regionalt samarbeid mellom de ulike aktørene i arkivarbeidet. Følgende arbeidsgruppe ble nedsatt:

SAMISK ARKIV/SÁMI ARKIIVA

Samisk arkiv/Sámi Arkiiva:

Grete Gunn Bergstrøm og Nils Jørgen Nystø

**ARKIVVERKET
STATSARKIVET I TROMSØ**

Statsarkivet i Tromsø:

Svein-Olaf Nilssen (Solbjørg Ellingsen Fossheim)

IKA Finnmark IKS
Interkommunalt Arkiv

IKA Finnmark:

Gunnhild E. Engstad (Marion Sørensen startfasen)

RiddoDuottarMuseat

RDM-De Samiske Samlinger:

Inga Margrethe Vars

**Varanger
Museum**

VARDØ • SØR-VARANGER • VADSØ

Varanger museum:

Synnøve Fotland Eikevik og Monica Milch Gebhardt
(kartleggingsfasen)

Tana og Varanger museumssiida:

Ingvild Bjørnå Pettersen (kartleggingsfasen)

**Finmark fylkesbibliotek
Finnmárkku fylkkagirjerájus**

**FINNMARK FYLKESKOMMUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA**

Finmark fylkesbibliotek:

Helena Maliniemi (prosjektleder/koordinator)

2.0 MOT EN HELHETLIG SAMFUNNSHUKKOMMELSE

Arkivet fra driftsselskapet Blå Måke AS ved Finnmark fylkesbibliotek dokumenterer betydningen bedriften har hatt for samfunnsutviklingen og det lokale engasjementet i flere generasjoner. Paramjeet Singh Bedi kommer fra India. Familien driver i dag blant annet spisestedet Indigo i Vadsø. Foto: Evy Andersen/Finnmark fylkesbibliotek

Hovedmålet med denne planen er å sikre en helhetlig samfunnsdokumentasjon / helhetlig samfunnsdokumentasjon fra Finnmark. Dette forutsetter at arkiv fra alle typer samfunnsområder og -aktører, uavhengig av forvaltningstilhørighet, form, formater og media blir konsekvent bevart og samlet inn. Privatarkiv må få sin naturlige plass sammen med statlig og kommunalt/fylkeskommunalt arkivmateriale og sammen med andre typer kulturarv som til sammen utgjør hele den historiske plattformen samfunnet står på.

2.1 Bakgrunn

Planarbeidet er regionalt forankret i vedtatt sak 41/16 Regionalt handlingsprogram for bibliotekutvikling i Finn-

mark av Hovedutvalget for kultur og samferdsel i desember 2016. En regional bevaringsplan for privatarkiv i Finnmark er et sentralt utviklingstiltak i handlingsprogrammet.

Planarbeidet begrunnes i St. melding 7. (2012-2013) Arkiv og Riksarkivarens strategi for privatarkiv¹. Her er det lagt føringer for et tverrfaglig regionalt samarbeid og utarbeiding av regionale bevaringsplaner. Målet er at arkiv fra privat sektor skal være tilfredsstillende representert i en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Arbeidet ledes av fylkeskoordinerende institusjoner, oppnevnt av Riksarkivaren. I Finnmark har Finnmark fylkesbibliotek denne funksjonen.

¹ St. melding 7. (2012-2013) Arkiv; Arkivmeldingen: helhetlig samfunnsdokumentasjon <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-7-20122013/id707323/sec1> og Riksarkivarens strategi for privatarkiv 2015-2020 <https://www.arkivverket.no/forvaltning-og-utvikling/arkiver-fra-privat-sektor/forste-nasjonale-strategi-for-privatarkiv>

2.2 Målet med planen

Vi vil med denne planen:

- sikre at alle samfunnssektorer, geografiske områder og tidsperioder i Finnmarks samfunnsliv blir tilfredsstillende representert i det samlede privatarkivmaterialet som er bevart og tilgjengelig i Finnmark
- vekke oppmerksomhet om at det finnes flere samfunnssektorer hvor det ikke er bevart primære og autentiske kilder fra Finnmark
- øke den allmenne bevisstheten om at det er viktig å ta vare på privatarkiver
- bidra til at privatarkivene blir tatt vare på og tilgjengelig på en arkivfaglig forsvarlig og tilfredsstillende måte

2.3 Hvem er planen for?

Denne planen er for:

- politikere som skal ta stilling til mål og virkemidler for den regionale kulturvern- politikken som privatarkiv er en viktig del av
- offentlige regionale og nasjonale institusjoner som bevilger midler
- bevaringsinstitusjoner og deres eiere
- aktører i privat sektor som skaper arkiver
- andre private aktører som er i besittelse av et potensielt bevaringsverdig arkiv eller vet om et slikt arkiv
- alle som kan bidra til innsamling og bevaring

2.4 Hvorfor er privatarkiver viktige?

Privatarkiver er viktige av flere grunner. Den viktigste grunnen er at kunnskap om fortiden er avhengig av tilgangen til opprinnelige kilder. Arkivet til en bedrift, organisasjon eller et enkeltindivid er det viktigste kildematerialet til deres historie: Fortellingen om hvordan de har utviklet seg ligger i deres egne arkiver.

Privatarkivene utfyller offentlige arkiver. De dokumenterer samfunnet fra ulike vinkler og ståsteder på en annen måte enn arkiver fra offentlige instanser og myndigheter gjør. Offentlige arkiver representerer myndigheter og autoriteter og forteller deres versjon av historien. Privatarkiver representerer lokalbefolkningen. I dem hører man deres stemme, hvordan de tenkte og handlet.

Arkivet til et selskap, en bedrift, organisasjon, lag, forening, institusjon eller enkeltindivid inneholder ofte dokumenttyper som sjelden eller aldri er å finne i offentlige arkiver. Gode eksempler er dagbøker, notathefter og brev, som er helt nødvendig kildemateriale f.eks. for en som skriver biografi eller historikk.

Privatarkivene utfyller også andre typer kulturminner. De kan inneholde fakta- og bakgrunnsopplysninger om en gjenstand, en bygning eller et sted som ellers kan være meningsløse uten historien som ligger bak. Som alle andre kulturminner kan privatarkivene bidra til å bygge og styrke identitet ut fra verdien som ligger i den historien de dokumenterer.

NRK-journalist Morten Jentoft og forskningsbibliotekar Kristin Aasbø fra Nasjonalbiblioteket forteller om betydningen av privatarkiv som kilder under et seminar i regi av Finnmarksarkivene.

Foto: Hannele Fors/Finnmark fylkesbibliotek

Finmarksarkivene driver faglig samarbeid også over fylkesgrensen. Bildet er fra et felles fagseminar i Finnmark og Troms.

Foto: Hannele Fors/Finmark fylkesbibliotek

3.0 STATUS – BEVARINGSTILSTAND I FINNMARKSARKIVENE

3.1 Finnmarksarkivenes ansvarsområder

I 2010 ble et viktig samarbeidsorgan, det arkivfaglige nettverket, Finnmarksarkivene opprettet mellom Samisk arkiv, Interkommunalt Arkiv i Finnmark og de fem konsoliderte museene med 17 museumsavdelinger², med unntak av Tana og Varanger museumssidas avdeling Saviomuseet. Finnmark fylkesbibliotek koordinerer og leder dette arbeidet. I tillegg har Statsarkivet i Tromsø vært med på nettverkssamarbeidet. Vedlegg 1 (<http://www.finnmarkfylkesbibliotek.no/f/p1/ib4bb19c8-d61a-45ab-937a-612069553b71/Vedlegg%201.%20Ansvarsomr%C3%A5der%20for%20privatarkivarbeidet.pdf>) viser hvilke ulike roller og oppgaver institusjonene innen Finnmarksarkivene har.

Finnmark fylke er i sin helhet dekket i Finnmarksarkivene, med unntak av Loppa, Hasvik og Båtsfjord, som ikke har depotinstitusjoner. I disse kommunene har historie- og museumslagene hatt en nøkkelrolle. Her må nevnes spesielt Båtsfjord Historie- og museumslag som besitter en stor mengde lokale privatarkiver.

3.2 Kartleggingen 2013-2014

Dette planarbeidet er basert på en grundig kartlegging av privatarkivbestand i bevaringsinstitusjoner utført i tidsperioden 2013-2014. I den forbindelse ble alle de 20 institusjonene som bevarer privatarkiv fra fylket (med unntak av ett), inkl. Statsarkivet i Tromsø, besøkt. Arkivkartleggingen ga en oversikt over hvilke arkiver som allerede er bevart

² Stiftelsen Foldal ble innlemmet som en ny avdeling fra 1.1.2017.

og hvor disse er bevart. Tabellen (tabell 1) nedenfor viser resultatet av kartleggingen. Stiftelsen Foldal og de ulike historielagene var ikke med på kartleggingen.

3.3. Privatarkiv i depot

Museene i Finnmark har gjort et glimrende arbeid med å samle inn og bevare privatarkiver, som tabell 1 viser. Det kom frem i kartleggingen at fylkets fem museer (med avdelinger) oppbevarer ca. halvparten av de bevarte privatarkivene i fylket. Med andre ord har museene i fylket gjort en stor innsats i innsamling av flere både regionalt og lokalt viktige nøkkelarkiver som ellers hadde gått tapt i årenes løp. Som eksempel kan nevnes arkivet etter bedriften Sydvaranger ved Sør-Varanger museum, som må sees på som en nasjonal skatt.

Noen museer har svært mye privatarkivmateriale både i antall og hyllemeter. Museene for kystkultur og gjenreisning oppbevarer en fjerdedel av de bevarte arkivene, hvorav avdelingene Berlevåg havnemuseum og Gjenreisningsmuseet har flest privatarkiver. Varanger museum har også mange privatarkiver. Tana og Varanger Museum, Alta museum og RidduDuottarMuseat har lite privatarkiver. Det bevarte arkivmateriale ved museene er en stor del av arkivfragmenter som kopier av beretninger og enkelt-dokumenter som kun representerer enkeltstående type dokumenter.

Finnmark fylkesbibliotek har 20 %, IKA Finnmark 15 %, Samisk arkiv 13 %, Varanger Museum 11 % og Statsarkivet i Tromsø 10 % av privatarkivene fra Finnmark. Alta Museum har minst antall privatarkiver i Finnmark: Dets andel er bare 1 % av privatarkivene. Tana og Varanger museumssiida har 4 % og RidduDuottarMuseat har 5 % av privatarkivene.

3.4. Ordnings- og tilgjengelighetsgrad

Utfordringene i arkivarbeidet ligger først og fremst i tilgjengeliggjøring. Som tabell 1 viser er det i svært liten grad tilgjengeliggjort for publikum: Bare 35 % av alle privatarkiver er ordnet, katalogisert og publisert på Arkivportalen. Finnmarksmuseene og Interkommunalt arkiv i Finnmark oppbevarer til sammen 64 % av alle privatarkiver i fylket, men har lavest ordningsgrad, bare 5 % av deres privatarkiver er ordnet eller delvis ordnet– ingen av dem har ASTA eller publiserer på den nasjonale søkeportalen Arkivportalen. Finnmark fylkesbibliotek, Samisk arkiv og Statsarkivet i Tromsø eier ca. 35 % av privatarkivene i Finnmark, mens 80 % av deres privatarkiver er ordnet, katalogisert og publisert på Arkivportalen.

En sentral problemstilling er hvordan en kan få i hvert fall de arkivene som har størst informasjonsverdi ordnet, katalogisert og lagt ut på Arkivportalen?

I 2010 ble et viktig samarbeidsorgan, det arkivfaglige nettverket, Finnmarksarkivene opprettet.

Tabell 1. Status for privatarkivi Finnmarksarkivene i 2016 (Saviomuseet har ikke privatarkiv).

Institusjoner	Privatarkiv	Hyllemeter	Ordnet	Ark.portalen
Kystmuseene	196	120	1	0
Berlevåg havnemuseum	67	20	0	0
Gamvik museum	24	10	0	0
Nordkappmuseet	10	?	0	0
Gjenreisningsmuseet	73	116	1	0
Måsøy museum	22	20	0	0
Alta museum	8	14,5	1	0
Varanger museum IKS	96	193	18	0
Vardø museum	44	43	0	0
Vadsø museum – Ruja kvenmuseum	16	12	15	0
Sør Varanger museum	36	138	3	0
RidduDuottarMuseat	39	119,5	4	0
De samiske samlinger	8	115	2	0
Kautokeino bygdetun	26	?	0	0
Kokelv sjøsamiske museum	4	4,5	2	0
Porsanger museum	1	1	0	0
Tana og Varanger museumssiida	42	11	1	0
Varanger samiske museum	21	7	1	0
Østsamisk museum	1	1	0	0
Tana museum	20	3	0	0
Finnmark fylkesbibliotek	160	75	136	136
Samisk arkiv / Sámi arkiiva	102	100	83	83
IKA Finnmark	117	150	0	0
Statsarkivet i Tromsø	104	90	44	44
Total	824	880	287	263

Br. Aarsæther – arkivet i Norway Seafood, Kjøllefjord før redningsaksjonen i regi av nettverket Finnmarkarkivene og Ida Kjeilen Thuv. Er det slik vi vil forvalte en sentral del av vår felles kulturarv i fremtiden?

Foto: Helena Maliniemi/ Finnmark fylkesbibliotek

4.0 SAMFUNNSOMRÅDER OG PRIVATARKIVER SOM BØR BEVARES

4.1 Analysemetoder – bestands- og samfunnsanalyse

I tillegg til et grundig kartleggingsarbeid er dette planarbeidet basert på to viktige analysemetoder som er utviklet av Arkivverket. For resultatene fra dette arbeidet se vedleggene 2 (<http://www.finnmarkfylkesbibliotek.no/f/p1/idd3919aa-3add-40c6-ac11-b4b561a68d9d/Vedlegg%202.%20Bestandsanalyse.pdf>) og 3 (<http://www.finnmarkfylkesbibliotek.no/f/p1/if6de286a-2432-4727-bc3b-37e6492be886/Vedlegg%203.%20Samfunnsanalyse.pdf>).

- *Bestandsanalysen* avdekket status for bevart dokumentasjon innen ulike emner og kategorier, geografiske områder og tidsperioder etter andre verdenskrig. Metoden avdekket videre hvilke typer arkiver, geografiske områder og tidsperioder, konkrete grupper og emner som var svakt dekket i privatarkivene.
- *Samfunnsanalysen med historiske riss* ble sammenholdt med bestandsanalysen. Kunnskap om de grove historiske trekkene i samfunnsutviklingen i fylket

ble satt opp mot de allerede bevarte privatarkivene. Samtidig ble det kartlagt hvilke viktige samfunnsaktører og privatarkiver som ikke ennå er avlevert til depotinstitusjoner. Sett i sammenheng med resultatene fra samfunnsanalysen og historiske riss, avslørte kartleggingen både de samfunnsfelt som faktisk var dokumentert i eksisterende privatarkivmateriale, hva som finnes av arkivmateriale fra de ulike kommunene, de ulike samfunnsfelt i ulike tidsperioder og hvilke geografiske områder, tidsepoker og samfunnsområder som trenger dokumentasjon og komplettering. Samfunnsanalysen gav et bilde av særtrekk knyttet til utviklingen av organisasjons- og næringsliv i Finnmark fra annen verdenskrig frem til i dag og danner grunnlaget for å kunne identifisere unike arkivskapere med potensielt bevaringsverdige arkiv.

Ut fra de to analysene og kriteriene for spesielt bevaringsverdige arkiver anbefales det at en rekke privatarkiver prioriteres i bevaring.

4.2 Privatarkiver fra før krigen / de siste tiårene

- Alt arkivmateriale fra før krigen bør bevares
- Det er også samlet inn få arkiver som dokumenterer samfunnsutviklingen de siste tiårene.

4.3 Næringsarkiver og arkiver etter hjørnesteinsbedrifter

- **Generelt er bedriftsarkiver underrepresenterte sammenlignet med antall organisasjons- og personarkiver, herunder først og fremst arkiver etter hjørnesteinsnæringer: Fiskeri- og havbruk, foredling av reinprodukter, mekaniske verksted og slippdrift, bygge- og anleggsvirksomhet og reiseliv.**
- **Gårdsarkiver som dokumenterer arktisk jordbruk**
- **Reindriftsarkiver / reindriftsrelaterte næringsarkiver særlig i Karasjok og sjøsamiske områder i Tana, Nesseby, Porsanger, Sør-Varanger og Nordkapp. Reinslakteriarkiver fra Karasjok og Tana (Aage Pedersen AS). Andre reindriftsrelaterte arkiver f.eks. etter duodjibedrifter og snøskuterutsalg (Frode Utsi AS).**

Mens offentlige arkiver inneholder dokumentasjon fra reindriftnæringsen, er lite av reindriftsamenenes egne arkiver samlet inn.
Foto: Henrik Ørstedes samling, Finnmark fylkesbibliotek.

- **Arkiver etter skifer næringen i Alta**
- **Arkiver etter oppdrettsnæringsen**
- **Arkiver etter pelsdyrnæringsen fra 1980-90-tallet, særlig i Måsøy, Karasjok og Nesseby.**
- **Fiskeriarkiver: Fiskeri / fiskeindustri har vært den desidert viktigste næringssektoren i kystkommunene Loppa, Hasvik, Alta, Måsøy, Kvalsund, Hammerfest, Nordkapp, Lebesby, Gamvik, Berlevåg, Båtsfjord og Vardø, samt i fiskeværet Bugøynes i Sør-Varanger og bygda Vestre Jakobselv i Vadsø. Mange av de utallige fiskebrukene har vært hjørnesteinsbedrifter i fiskeværene. Det er bevart en del arkivmateriale etter disse, men de består stort sett av fragmenterte deler. Ingen dokumentasjon av næringen i følgende fiskeristeder finnes avlevert i depot: Hasvik (bortsett fra oppdrettsnæringsen) og Båtsfjord, samt Bugøynes i Sør-Varanger. Blant annet mangler arkivene, eller det er svært mangelfull dokumentasjon, etter følgende hjørnesteinsbedrifter: A/S Njord i Loppa, Alvestad Fiskebruk i Sørvær og Breivikbotn Produksjonslag, Havøysund Fiskeindustri, Hj. Pedersen Mjaanes i Kvalsund, Mehamn Isanlegg, flere hjørnesteinsbedrifter i Båtsfjord (Finotro, Nils. H. Nilssen, Brødr. Aarsæther, Neptun, Båtsfjordbruket), Varanger fiskeindustri AS i Bugøynes, Finotro i Vardø og P.G. Mathisen A/S i Kiberg.**
- **Arkiver etter mekanisk industri, samt betongindustri: Skipsverfts- og slipparkiver, Kimek i Kirkenes er den største av disse. A/S Havøysund Patentslipp i Måsøy (etablert i 1935) er det eldste skipsbyggeriet i fylket, Brødrene Isaksens Slipp i Honningsvåg, Vælitalo Slipp og båtbyggeri i Bugøynes og Kirkenes Slipp- og båtbyggeri. Arkiver etter betongindustri (f.eks. hjørnesteinsbedrift JARO AS i Alta).**
- **Arkiver etter banker og forsikringsselskaper**
- **Arkiver etter kraftproduksjon (kraftlag og -selskaper): Varanger kraft osv.**
- **Reiselivsarkiver: Fjellstuearkiver før og etter andre verdenskrig, arkiver etter moderne reiselivsbedrifter særlig i Nordkapp og Sør-Varanger, hvor reiselivet har vært i enorm vekst de siste årene. Arkiver etter nordlysturisme-sommerturisme i Alta, lakseturisme i Tana, arkiver etter reiselivsnæringsens tilknytning til samisk kultur, duodji, sølv- og knivsmier, f.eks. Juhls sølvsmie i Kautokeino, som er en viktig arbeidsplass og populær turistattraksjon. Reiselags- og turistforeningsarkiver.**
- **Arkiver etter privat tjenesteyting fra 1980-90-tallet frem til i dag: Frisørarkiver, varehandelarkiver, arkiver etter spesialforretninger.**
- **Arkiver etter kulturbedrifter innen musikk, kunst, håndverk, film, video, foto, arkitektur, opplevelses- og aktivitetsbedrifter og tolketjenester, særlig fra Vadsø, Sør-Varanger, Karasjok og Kautokeino, hvor veksten i kulturnæringsen har vært størst i fylket.**

Blogg, Twitter og Facebook utgjør de nye privatarkivene og skaper utfordringer. Hvordan sikrer vi bevaringsverdig dokumentasjon for ettertiden av det som foregår på sosiale medier?

4.4 Organisasjons- og ad hoc-arkiver

- **Bondelagsarkiver:** Arkivene etter lokale bondelag er viktige kilder til nyere jordbrukshistorie i Finnmark.
- **Fiskarlagsarkiver:** Ikke mange bevart. De er viktige kilder til nyere fiskerihistorie på Finnmarkskysten. Lokale fiskarlag hadde stor tilslutning i noen fiskevær og utviklet seg til mektige bygdelag som var for alle, ikke bare for fiskere (særlig i Loppa og Måsøy).
- **Skytterlagsarkiver:** Skytterlagene har vært organisasjonslivets pionérer i Finnmark. Kvalsund skytterforening var den første forening i fylket. Skytterforeninger og – lag hadde en stor sosial betydning i kommunene, de hadde et stort antall medlemmer og stor tilslutning til arrangementene.
- **Kvinnelagsarkiver:** Det er manglende dokumentasjon av kvinnelige arkivskapere og kvinnebevegelsen i depot. Arkiver etter kvinners bedrifter mangler, også moderne kvinneorganisasjoner mangler i depot.
- **Multikulturelle arkiver:** Kilder som dokumenterer nyere innvandrings- og flyktninghistorie mangler i depot.
- **Arkiver etter lokale samiske foreninger (samelag, flyttesamelag) fra Karasjok, Tana, Nesseby, Porsanger og Sør-Varanger**
- **Dokumentasjon etter østsamiske foreninger og annen aktivitet: Østsameforeninger, Neiden fiskefelleskap (for Kåpäläfisket i Skoltefossen),**
- **Arkiver etter ulike religiøse foreninger og menigheter: Frikirkelige menigheter rotfestet særlig i Vest-Finnmark, som i Hasvik, hvor foreningen «De frie venner» hadde to landskjente predikanter, Oskar Gamst og Henrik Eilertsen. Læstadianske menigheter hadde stor tilslutning både i Alta (kalt «Altalæstadianere») og Vadsø, særlig i kvenske og samiske boligområder.**
- **Partiarkiver fra høyresiden og sentrumspartier: De er underrepresentert i depot. Det er samlet inn et svært godt utvalg av partier på venstresiden, blant annet i forbindelse med etableringen av ABANN-arkivet (Arbeiderbevegelsens Arkiv i Nord-Norge).**
- **Festivalarkiver og ad hoc-arkiver som viser det særpregede og unike ved et sted eller er utviklet som et særegent opplegg: Fiskefestivalen og Sørøyrocken i Sørvær, Påskefestivalen i Kautokeino, Finnmarksløpet og Alta Sami festival i Alta, Kipparifestivalen (kvenfestival) i Børselev, Barents Spektakel og Pasvik Trail i Sør-Varanger, Varangerfestivalen i Vadsø, Yukigassen i Vardø.**
- **Revylagsarkiver fra Honningsvåg og Lakselv (revyfestivalen i Lakselv).**

- **Organisasjonsarkiver fra følgende kommuner / geografiske områder:** Loppa, Hasvik, Kvalsund, Alta, Hammerfest, Alta, Nordkapp, Karasjok, Tana, Båtsfjord, Lebesby, Mehamn-Gamvik, Lakselv, Nesseby, Kiberg i Vardø

4.5 Flere institusjonsarkiver ønskes bevart

Det er bevart lite arkiver etter private institusjoner.

4.6 Arkiver etter underrepresenterte grupper

- **Fiskerbønder langs Finnmarkskysten (fiske kombinert med arktisk landbruk)**
- **Kombinasjonsyrkesgrupper i de sjøsamiske områdene (Nesseby, deler av Tana, Porsanger, Sør-Varanger, Kvalsund)**
- **Reindriftsutøvere / kombinert med arktisk landbruk, elvefiske, duodji i Kautokeino, Karasjok, Tana**
- **Skiferarbeidere/småbrukere i Alta**
- **Østsamer / skoltesamer i Neiden – Det finnes ikke dokumentasjon om dem i depot. Gruppen i Neiden, Sør-Varanger er liten og representerer den eneste bæreren av østsamiske / skoltesamiske kulturer. Det trengs dokumentasjon om østsamiske bedrifter, gårder, organisering og brev og andre dokumenter fra privatpersoner og familier.**
- **Finske nyinnvandrere, særlig i fiskeindustrien i tidsperioden 1960-80-tallet: I Vardø, Båtsfjord, Sør-Varanger, Nordkapp flest finlendere. Noen reiste tilbake, noen ble**

værende. Senere finske nyinnvandrere fra 1990-tallet til grensekommunene i Finnmark: Sør-Varanger, det samiske kjerneområdet og Kvalsund

- **Tamiler:** Perioden 1990-2000, filetarbeidere i Vardø (på det meste 300 tamiler), Båtsfjord, Mehamn og Hammerfest
- **Balkanere:** 1990-tallet (Vadsø)
- **Dagens innvandrere / flyktninger (multikulturelle grupper).** Båtsfjord, Hasvik, Gamvik og i Vadsø med flest innvandrere i Finnmark (ligger på topp i Norge):
- **Arbeidsinnvandrere:** Russere, baltere, polakker, islendere i Gamvik
- **Ektefelleinnvandrere:** Russiske kvinner i Sør-Varanger, Båtsfjord, Lebesby, Tana og Nesseby; thailandske kvinner i Loppa
- **Asylsøkere / flyktninger:** Afghanere, somaliere i Vadsø, Alta, Hammerfest
- **Religiøse grupper:**

Læstadianere i Alta (Altalæstadianere) og Vadsø. Medlemmer i frikirkelige menigheter som «De frie venner» i Sørvær, Indremisjonsarkiver.

4.7 Arkiver fra underdokumenterte geografiske områder/steder

Privatarkiver fra Båtsfjord, Lebesby, Hasvik, Loppa og Tana er underrepresentert i depot. Det som finnes er stort sett enkelte arkivstykker eller fragmenter.

Finnmarksarkivenes fagseminar i Kirkenes handlet om opphavsrettigheter og bevaring av immaterielt arkivmateriale.

Foto: Hannele Fors/Finmark fylkesbibliotek

5.0 DEPOTSPØRSMÅLET OG MAGASINFORHOLDENE

Vi går imot papirløse samfunn, og etter hvert blir behovet for magasiner mindre, men i dag er vi ikke der enda. Bestands- og samfunnsanalysene har konkludert med at mengden av det som finnes bevart i depotene i Finnmark er ufullstendig. Flere svært viktige samfunnssektorer langt tilbake i tid er svakt dokumentert, og det er store skjevheter mellom sektorene. Det mangler fremdeles en stor mengde viktige privatarkiver fra ulike samfunnsområder og geografiske områder i depotet.

Den største utfordringen med innsamling av disse arkivene er depotsituasjonen. Vedlegg 4

[http://www.finnmarkfylkesbibliotek.no/f/p1/i17223ab3-3a12-4a09-831d-ce5cf2395e9b/Vedlegg % 204. % 20Status % 20i % 20magasinformholdene.pdf](http://www.finnmarkfylkesbibliotek.no/f/p1/i17223ab3-3a12-4a09-831d-ce5cf2395e9b/Vedlegg%204.%20Status%20i%20magasinformholdene.pdf)

viser depotforholdene i de ulike institusjonene i Finnmark. Et viktig spørsmål i det videre samarbeidet om privatarkiver er hvor privatarkivmaterialet i Finnmark skal oppbevares i fremtiden.

For det første oppbevares det allerede mye arkivmateriale i lokaler som ikke er godkjente lokaler, jf. Arkivloven. I de fleste museene er arkivlokalet verken brannsikret eller sikret mot klimatiske svingninger. Kystmuseenes avdeling i Hammerfest (Gjenreisningsmuseet) har fått tilsagn om midler til utbedring og utbygging av magasinene, og også Varanger museums avdeling Vadsø museum—Ruija kvenmuseum venter på å få utbedret og utbygget arkivmagasinet sitt. Tana og Varanger museumssiida, avdeling Tana har sikret og flyttet sitt private arkiv fra museumsbygget i Polmak, til magasin i bankbygg ved Tanabru. Noe de anser for å være sikrede og tilfredsstillende magasin for arkiv.

For det andre er plassmangel/lagringsplass uten tvil det mest kritiske punktet når det gjelder oppbevaring av arkivmateriale i Finnmark. Per dag er det bare Samisk arkiv og Statsarkivet i Tromsø som har rikelig plass i magasinene. Finnmark fylkesbibliotek har plass til ca. 20 hyllemeter arkivmateriale, men IKA Finnmark vurderer inntaksstopp inntil nye arkivlokaler er på plass. Innen de konsoliderte museene er det museer som i fremtiden kan fungere som depot for andre museer, som Gjenreisningsmuseet i Hammerfest og Gamvik museum, som fikk et nytt og romslig magasin etter at det tidligere kjøle- og fryserommet ble omgjort. Ved Alta Museum er utvidelsesprosessen i gang, slik at det blir mer magasinplass. De samiske museene har begrenset magasinplass fremover, eller denne er tilpasset egen innsamling.

«Støtt arkivene!». Den mangfoldige barndommen i Finnmark er viktig å dokumentere. Her er barna fra fritidsordninga i full aktivitet i depotet ved Samisk arkiv. Arkivet finnes i det nybygde Diehtosiida i Guovdageaidnu / Kautokeino.

Foto: Nils Jørgen Nystø/Sámi arkiiva-arkiverket

6.0 HANDLINGSPROGRAM MED TILTAK 2017-2027

Utfordringene i privatarkivarbeidet i Finnmark ligger først og fremst følgende fire områdene:

1. *Depotspørsmål: Hvordan løser vi mangelen på arkivmagasiner? Hvor skal arkivene samles i fremtiden?*
2. *Tilgjengeliggjøring for allmenn bruk (ordning, katalogisering, registrering i Asta og publisering på Arkivportalen): Hvordan kan vi få til at i hvert fall de arkivene i*
3. *Arkivfaglig kompetanseutvikling og veiledning: Hvordan får vi hevet den arkivfaglige kompetansen i fylket?*
4. *Innsamling: Hvordan kan vi oppnå bedre balanse i kilde-tilfanget mellom det offentlige og private og bidra til en helhetlig samfunnsdokumentasjon?*

museene som har størst informasjonsverdi blir ordnet, katalogisert og lagt ut på Arkivportalen?

Strategi	Regionale tiltak	Ansvar
Videreutvikle regionalt samarbeid med ulike arkivaktører	1. Revidere regional samhandlingsplan som avklarer arbeidsfordeling for oppbevaring/deponering, innsamling, formidling og kompetanseheving i fylket.	Finmark fylkesbibliotek Samisk arkiv Statsarkivet i Tromsø IKA Finnmark Finnmarksmuseene
	2. Verve flere museer, historielag og andre regionale arkivaktører til å være aktivt med i det arkivfaglige nettverket Finnmarksarkivene.	Finmark fylkesbibliotek med Finnmarksarkivenes arbeidsgruppe
Gjøre privatarkiver tilgjengelig for alle	1. Lage en handlingsplan for ordning, katalogisering, registrering og publisering på Arkivportalen.	Finmark fylkesbibliotek med Finnmarksarkivenes arbeidsgruppe og samlingsrådgivere i museene
	2. Drøfte innføring av Asta i museene.	Finmark fylkesbibliotek med Finnmarksarkivenes arbeidsgruppe og Finnmarksmuseene
	3. Videreutvikle Finnmarksarkivenes hjemmeside og nettkatalog Finnmarksskrinet til formidlingsformål.	Finmark fylkesbibliotek med Finnmarksarkivenes arbeidsgruppe
Samle inn flere privatarkiver fra viktige og underdokumenterte samfunnsområder	Utarbeide innsamlingsstrategier og opprette innsamlings-prosjekter.	Alle bevaringsinstitusjoner (Finmark fylkesbibliotek, Samisk arkiv, IKA Finnmark og museene)
Skaffe arkivfaglig kompetanse til fylket	1. Kartlegging av kompetanse 2. Arrangere kurs og seminarer	Finmark fylkesbibliotek med Finnmarksarkivenes prosjektgruppe

7.0 VEDLEGG

1. Ansvarsområder for bevaringsinstitusjoner for privatarkiv i Finnmark:

http://www.finnmarkfylkesbibliotek.no/_f/p1/ib4bb19c8-d61a-45ab-937a-612069553b71/Vedlegg%201.%20Ansvarsomr%C3%A5der%20for%20privatarkivarbeidet.pdf

2. Resultatene fra bestandsanalyse:

http://www.finnmarkfylkesbibliotek.no/_f/p1/idd3919aa-3add-40c6-ac11-b4b561a68d9d/Vedlegg%202.%20Bestandsanalyse.pdf

3. Resultatene fra samfunnsanalyse:

http://www.finnmarkfylkesbibliotek.no/_f/p1/if6de286a-2432-4727-bc3b-37e6492be886/Vedlegg%203.%20Samfunnsanalyse.pdf

4. Depotforholdene i Finnmark:

http://www.finnmarkfylkesbibliotek.no/_f/p1/i17223ab3-3a12-4a09-831d-ce5cf2395e9b/Vedlegg%204.%20Status%20i%20magasinforholdene.pdf

Nyinnvandreres egne arkiver er mangelvare i depotene. Vi trenger autentiske og primære kilder som gjenspeiler at Finnmark er blitt enda mer flerkulturelt enn før. Bildet er fra Inger Bergmos flyktningarkiv ved Finnmark fylkesbibliotek.

8.0 LINKER

www.finmarksarkivene.no

<http://www.finmarkfylkesbibliotek.no/tjenester/privatarkiv/planer/>

<https://www.arkivverket.no/forvaltning-og-utvikling/arkiver-fra-privat-sektor/forste-nasjonale-strategi-for-privatarkiv>

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-7-20122013/id707323/sec1>

Samisk idrett er midt opp i en omorganiseringsprosess. Torill Lindseth Wigelius og Randi Østby Lindseth fra Samenes idrettsforbund (SVL) tar vare på historia. 11 kasser med idrettshistorie blir her sendt til Samisk arkiv / Arkivverket.

Foto: Anne Karen Hætta /Sámi arkiiva - arkivverket